

JOHANNES HOLM.

EN LEVNEDSTEGNING AF N. SODBORG VESLØS.

NAAR jeg har kaldt denne lille Skildring en Levnedstegning saa maa jeg straks dertil forudskikke den Bemærkning, at den i egentligste Forstand kun fortjener Navn af Brudstykke, da der er en Del af denne Mands Liv, som for mig ligger i Mørke, nemlig hans Barndom og første Ungdom, som jeg ikke har kunnet faa mindste Oplysning om.

Ej heller er noget skriftligt bevaret om hans Liv, men Mindet om denne ret mærkelige Mand lever endnu her paa Egnen, og det er paa Grundlag af, hvad ældre, troværdige Folk, som har gaaet i Skole til ham og kendt ham godt, har fortalt, at jeg her har forsøgt at tegne et Livsbillede.

Vesløs Kirkebog udviser, at Johannes Holm fødtes i Aaret 1800, men hvor han fødtes, hvem hans Forældre var, og hvordan og hvor hans Barndom henrandt, derom kan jeg som sagt desværre ikke give nogen Oplysning.

Han havde en Søster, som var gift med en Købmand Kold i Nibe, og hos dem var han en Tid i Købmandslære eller i det mindste hjalp til i Butikken. Det var nok her, at han i en Gigtsygdом paadrog sig den Legemsskade, som han bar paa hele sit Liv; han var nemlig halt, det ene Knæled var stift.

Senere kom han til København og lærte der Snedkerhaandværket, og under sin Læretid havde han døjet meget ondt.

Det var vistnok i København, at han fik Tanken om at blive Lærer. Hvorledes han naaede dette Maal, ved jeg ikke, men han skal have taget Eksamen som Privatist.

Første Gang, vi træffer Holm som Lærer, er i Vust Holme Skole. Allerede der fik han et kendt Navn ved de gudelige Møder, som han en Gang ugentlig afholdt i Skolen. Der kom mange til disse Møder, selv Folk her fra Hannæs skyede ikke den besværlige Vej, men søgte hen for at høre ham.

I 1834 kom han som Skolelærer og Kirkesanger til Vesløs. Her var ogsaa dengang Jordlod til Skolen, og Holm blev snart bekendt som en meget dygtig Landmand. Hvert Aar dyrkede han en Del Kaalrabi til Foderbrug til sine Kreaturer, og Folk, som ikke før havde set sligt, gjorde Nar ad ham og mente, at Manden halvvejs maatte være gal, at han vilde øde sin Jord til saadan noget. Holm blev dog ved med at dyrke Kaalrabi og lod dem vide, at den Tid nok skulde komme, at man vilde indse, at det ikke var saa helt tosset, som han bar sig ad; og Tiden har vist, at han fik Ret.

Lærer Holm var saaledes noget af en Foregangsmand paa Landbrugets Omraade, men der var ogsaa andet af det, som den kommende Tid skulde fostre i saa rigeligt Maal, der, skønt uklart, dæmrede for hans Syn.

Han syslede nemlig med den Tanke, at der maatte kunne laves en Slags Vogn eller Maskine, som kunde køres ved at trædes af den kørende selv. Man kan vel sige, at det var Fremtidens Cykle, som her stod i Taage for hans Blik. Han prøvede ogsaa paa at føre Tanken ud i Virkeligheden. Han tegnede, lavede Modeller og gjorde sine Beregninger, og da han mente, at nu var han Maalet nær, lod han sin Nabo Smed Kjeld Jepsen smede for sig i to Dage efter disse Tegninger og Modeller. Folk gjorde jo Nar deraf og en af hans Sognefolk bandte paa, at han vilde med Glæde give ham en Specie for at køre med ham til Vesløgsgaard.

Det blev ogsaa kun et meget maadeligt Resultat, der kom ud deraf, og han maatte erkende, at han ikke formaadede at løse denne Opgave; det var forbeholdt den kommende Slægt.

Det var i Vesløs, at han giftede sig. Hans Kone havde i sin Tid været en af hans ivrigste Tilhørere i Vust Holme Skole. Alligevel blev dette Ægteskab meget ulykkeligt, og det blev for Holm en Kilde til megen Sorg og Kummer, og han led usigelig meget derunder. Dog lærte han at bære dette Kors med den rette Taalmod og Ydmyghed, aldrig skulde man høre ham klage, ej heller blev han bitter i Sindet, men kunde vedblive at bevare Haabet om, at det engang skulde blive bedre. De havde flere Børn, som nu alle er døde.

Det mest fremtrædende i Lærer Holms Liv er dog det religiøse, han var en sjælden dyb, religiøs Natur. Der er meget, der tyder paa, at det var under Læretiden i København, at han blev vakt til bevidst religiøst Liv. Han talte ofte om Jacob Chr. Lindberg, og om denne Mands sejge, udholdende Kamp for Grundtvigs Tanker, og Lindberg stod altid for Holm som Idealet af en Mand. Maaske har han hørt Lindberg i København, det er troligt nok.

Som Lindbergs ivrige Tilhænger fik han ogsaa Grundtvigs Tanker kær, og han tilegnede sig dem og kæmpede for dem, naar Lejlighed gaves.

Han havde en egen mild, overbevisende Maade at fremsætte sine Tanker paa. Folk forstod ham vel ikke altid, og ofte stødtes de bort, naar han søgte at overbevise dem, vel ofte, fordi de følte, at han var dem langt overlegen i aandelige Spørgsmaal, og saa hed det, at han var en Særling.

Han led tit af haarde, religiøse Anfægtelser, og de trykkende Forhold i hans Ægteskab bidrog vel ogsaa dertil, og da var det tunge Tider for Holm. Naar han under saadanne Anfald færdedes i sin Stald eller Lade, kunde han gaa og synge Salmer, saa det hørtes langt ud paa Vejen.

Dette blev ofte misforstaaet; det var religiøst Sværmeri og Forskruehed, hed det, skønt Sandheden var, at han gennem dette kæmpede den

haardeste Kamp for at faa Fred i sin Sjæl. Noget usundt, pietistisk kunde der vel nok ofte være over det, men for Holm var det den fulde Sandhed, hos ham var der ingen Leflen med Hykleri.

Vender vi os nu til Holms egentlige Gerning, Skolegerningen, saa faar vi ogsaa der fra alle, der kendte ham, det Vidnesbyrd, at han var en dygtig Lærer. Men ogsaa i Skolen traadte det religiøse meget stærkt frem. Om Morgenen, før Undervisningen begyndte, holdt han Bøn og sang en Salme med Børnene, og naar det saa blev Middag, og Børnene skulde hjem, sang han igen et Par Salmevers. Før Eftermiddagsundervisningen begyndte, blev der igen sunget et Par Vers, og Dagens Arbejde sluttede han med Bøn og Sang.

Der kan med Rette indvendes, at det var for meget af den Slags for Børn, og der var vel ogsaa nok nogle af disse, som ikke kunde følge med. Men alligevel lyder det Vidnesbyrd fra dem, der gik i Skole hos ham, at de fleste fandt det naturligt og var glade ved det.

Han havde nemlig en sjælden Evne til at fortælle, og han kunde faa Børnene til at lytte dertil med Glæde.

Her i den lavloftede Skolestue var den af Livet saa haardt prøvede Mand størst; her kunde det bedste og ædleste i hans Natur folde sig ud, saa det mærkedes, at det ikke alene var en erfaren og prøvet Mand, der kendte til Lidelser og Sorger, men ogsaa en Mand, der havde fundet Trøst og Fred der, hvor de virkelig er at finde.

Naar han mild og venlig stod mellem sine Børn og fortalte, da var der over hans Tale en Troværdighed og Inderlighed, som fandt Vej til Barnehjertet. Hans Elever vidner om ham, at hans Ord hagede sig saaledes fast hos dem, at de aldrig siden glemte dem, og de følte og forstod, at det, han fortalte for dem, var for ham selv den dybeste Sandhed. De kom til at holde af ham, og Forældrene kunde nok gennem deres Børn forstaa, at der alligevel hos den sære Mand maatte være en Aandens Rigdom, som ikke var helt almindelig.

Skønt Religionsundervisningen saaledes var det Fag, der drog ham mest, og som han vel nok omfattede med størst Interesse, saa forsøgte han dog ikke derover de andre Skolefag. Han skrev selv en ganske ualmindelig smuk Skrift. Hvad han gav Børnene for i Lektier, forlangte han lært, og han kunde være streng, naar dette ikke blev overholdt.

I sine Fritimer syslede han med Snedkeriet, og ofte stod Børnene i Frikvartererne hos ham og saa til.

Jeppe Kjeldsen her i Vesløs har et Hattehus, som Holm i sin Tid har lavet. Det er en firkantet Kasse, stor nok til at rumme en af de gammeldags, store Hatte. Den er smukt poleret, og en Del af Forsiden er udskåret, og ogsaa deri spejler Holms religiøse Sindelag sig.

Der er nemlig udskåret et Træ, hvorom en Slange bugter sig og gnaver paa dets Rod, en

Bikube, en Hane, en Grav med Kors og Krans, og oven over det altsammen er der Skyer, hvorfra udgaar en udstrakt Haand med draget Sværd. Det er Symbolik. Træet med Slangen skal være et Billede paa Menneskelivet i Synd, Bikuben og Hanen er en Manen til Arbejdsomhed, Flid og Aarvaagenhed; Graven peger paa Døden, og Haanden med Sværdet er den retfærdige Dom, som overgaar os alle. Saaledes har her Holms alvorlige Tanker om Menneskelivet og dets Maal ligesom sat sig et synligt Minde.

De tunge Forhold i Hjemmet og de haarde religiøse Anfægtelser, der undertiden næsten tog hans Forstand, bidrog til, at han maatte holde Hjælpelærer i den sidste Tid, han var Lærer. Hans første Hjælpelærer hed Frederik Brønderslev, han kom med i Trearskrigen og faldt ved Fredericia 1849. Den næste hed Jørgensen og var fra Als, han fik Embedet efter Holm, da denne i 1850 nødtes til at tage sin Afsked med en lille Pension.

Efter sin Afsked flyttede Holm med sin Kone til sin Søster i Nibe, og her var han saa et Par Aar. Derefter kom han tilbage, skulde en kort Tid have boet i et Hus i Øsløs, men drog saa ind i Fattighuset i Vesløs, hvor han var til sin Død.

Her gik han omkring med sin Krukke, drev sit Haandværk nu og da, hvor det kunde falde sig. Men mest var han dog paa Rejse. Han havde nemlig anskaffet sig en Perspektivkasse, og med den drog han om fra Hus til Hus og tog mod det som Folk vilde give ham. Hans Rejser gik tit vidt omkring, f. Eks. ned gennem Hanherrederne og til Løgstør.

Mild og venlig var han altid, og han bar sin tunge Skæbne frejdig og tillidsfuld med sikker Tro paa, at den var til hans Gavn.

Det stærke, aandelige Liv, som boede i ham, kom tit til Udbrud i Samtaler, og da var der lødigt Malm i hans Ord; uvilkaarlig kom man til at forstaa, at denne fattige, prøvede Mand var en Personlighed, der var i Besiddelse af en Tro og en aandelig Klarhed som faa.

Han døde i Vesløs Fattighus den 3. September 1868 og jordedes paa Vesløs Kirkegaard. Hans Kone overlevede ham i flere Aar.

Der gror Græs paa hans Grav, der forlængst er glemt, men hans Minde lever endnu.

Hans Liv er som en Tragedie; det gaar gennem Sorg og Fortræd for saa til sidst at ende i Fattighuset. Dog har denne Mand ikke levet forgæves; thi den lever aldrig forgæves, som med sit Ord naar ind til det bedste i Menneskehjerter.

Maatte saa denne lille Skildring hjælpe til at bevare hans Minde.